

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Δεκέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ

Όλα τα σημαντικά γεγονότα που διαδραματίζονται αυτή τη στιγμή σε όλο τον πλανήτη έχουν μια αδιαμφισβήτητη περιβαλλοντική διάσταση. Από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου, τη χρόνια διένεξη Ισραηλινών-Παλαιστινίων, τις φοβερές πυρκαγιές του τελευταίου καλοκαιριού, τη διαρκή ατμοσφαιρική ρύπανση της Αθήνας, τη ρύπανση των επιφανειακών και των υπόγειων νερών κ.ά., όλα αυτά τα φαινομενικά άσχετα μεταξύ τους γεγονότα σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με το περιβάλλον. Οι καμπάνες και οι σειρήνες της προειδοποίησης για την κατάρρευση του παγκόσμιου οικοσυστήματος ηχούν εδώ και πολλά χρόνια. Η ζημιά που έχει υποστεί το περιβάλλον σε πλανητική, εθνική και τοπική κλίμακα πλησιάζει τα όρια του μη αντιστρεπτού.

1. Αλλαγές στα κυρίαρχα πρότυπα

Είναι σαφές ότι προκειμένου να διατηρήσουμε μέρος της υγείας του παγκόσμιου οικοσυστήματος θα πρέπει να συναινέσουμε στη ριζική αλλαγή κυρίαρχων όψεων των πολιτικοοικονομικών συστημάτων εντός των οποίων ζούμε. Το κυρίαρχο πρότυπο παραγωγής και κατανάλωσης, το κυρίαρχο αναπτυξιακό πρότυπο, ο κυρίαρχος καταμερισμός πόρων, εργασίας και κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα θα πρέπει να τροποποιηθούν ριζικά, αν η ανθρωπότητα επιθυμεί ειλικρινά τη διάσωση του πλανητικού οικοσυστήματος και του ίδιου του ανθρώπινου είδους. Λιγότερη κατανάλωση, μηδενική σπατάλη, περισσότερη σκέψη πριν από την αγορά, περισσότερη σκέψη κατά τη χρήση, αποφασιστικότητα για τη διαχείριση, περισσότερη αλληλεγγύη, περισσότερη δέσμευση να συμβάλλουμε στη συνολική αλλαγή που θα ανακόψει την καταστροφική πορεία που επιφυλάσσει το ανθρώπινο είδος για το περιβάλλον, είναι κάποιες προτάσεις που μπορεί να βοηθήσουν.

2. Αλλαγές στην καθημερινή ζωή

Οι αλλαγές στην καθημερινή μας συμπεριφορά δεν είναι εύκολες ούτε επιθυμητές. Επιβάλλεται να γίνουν για να διασωθεί το περιβάλλον και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής, να εξασφαλιστεί το μέλλον για τις επόμενες γενιές που δικαιούνται μια γη βιώσιμη. Οι αλλαγές αυτές θα επηρεάσουν τον όγκο της παραγωγής και κατανάλωσης, το σύστημα μεταφορών, το ύψος της ανεργίας κ.ά. Για να γίνουν οι αλλαγές αυτές μέρος της καθημερινής πρακτικής του ανθρώπου, μία είναι η πιο ασφαλής και δημοκρατική στρατηγική και ονομάζεται εκπαίδευση. Εκπαίδευση για το περιβάλλον, εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα, εκπαίδευση για την αειφορία. Πολύ σύντομα το κεντρικό κράτος, οι περιφέρειες, οι νομαρχίες, οι δήμοι, οι κοινότητες θα κληθούν να λάβουν αποφάσεις και να διαχειριστούν εξαιρετικά σοβαρά ζητήματα που έχουν σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος (διαχείριση απορριμμάτων, διαχείριση της διαρκούς κυκλοφοριακής συμφόρησης, διαχείριση της ανεπάρκειας ηλεκτρικής ενέργειας, διαχείριση των καυσώνων, διαχείριση της ανεπάρκειας πόσιμου νερού κ.τ.λ.). Αυτά τα σοβαρά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με συναίνεση και έμπρακτη αποδοχή από τους πολίτες των προτεινόμενων επιστημονικών λύσεων. Για να γίνουν αποδεκτές οι προτεινόμενες λύσεις πρέπει να συνυπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις, όπως:

Αναγνώριση και κατανόηση των προβλημάτων εκ μέρους των πολιτών. Αποδοχή εκ μέρους των πολιτών μέρους της ευθύνης για την επίλυση των προβλημάτων. Απόφαση των πολιτών να συμμετέχουν ενεργά στην επίλυση των προβλημάτων. Δέσμευση των πολιτών για σταθερή προσήλωση στην προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων για μακρό χρονικό διάστημα.

Ουσιαστικά απαιτείται το τρίπτυχο κατανόηση-επιθυμία συμμετοχής-μακροχρόνια δέσμευση στην προσπάθεια.

3. Ο ρόλος της εκπαίδευσης

Όλες οι πτυχές του τρίπτυχου και όλες οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις προϋποθέτουν, με τη σειρά τους, πολίτες που θα έχουν δεχτεί διαρκή, επαρκή, αξιόπιστη και αποτελεσματική περιβαλλοντική πληροφόρηση, ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση. Το όχημα λέγεται Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.) ή

Εκπαίδευση για την Αειφορία (ΕγΑ).

Δεκαέξι χρόνια μετά τη θεσμοθετημένη εισαγωγή της Π.Ε. στο ελληνικό σχολείο τα αποτελέσματα δεν είναι τόσο ικανοποιητικά όσο αναμενόταν. Κι αυτό διότι υπάρχουν οι κακοδαιμονίες της Π.Ε. στην Ελλάδα, ορισμένες από τις οποίες είναι ο προαιρετικός χαρακτήρας, η χαλαρότητα στην εφαρμογή και η απουσία αξιολόγησης (προγράμματα «μαϊμού»), η έλλειψη αναλυτικού προγράμματος, η έλλειψη χρηματοδότησης, η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η έλλειψη ουσιαστικών κινήτρων στους εκπαιδευτικούς κ.ά.

4. Προτάσεις

Οι κακοδαιμονίες της Π.Ε. στη χώρα μας έχουν εξακριβωθεί εδώ και πολλά χρόνια. Ωστόσο, παρά τη διατύπωση διαφόρων προτάσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων δεν έγινε σχεδόν τίποτε. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να θεωρηθεί ασφαλές, αφού παρά την εικοσάχρονη και πλέον πορεία του θεσμού στην εκπαίδευση της χώρας, τα ποσοστά συμμετοχής των μαθητών και εκπαιδευτικών στην Π.Ε. είναι απογοητευτικά. Αφετέρου, καμία κοινωνική έρευνα δεν αποδεικνύει ότι έχει μεταβληθεί έστω και κατ' ελάχιστον η φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά των πολιτών (δεν μας απασχολεί η ευαισθητοποίηση στα λόγια).

Προκειμένου να προχωρήσει με γρήγορα βήματα ο περιβαλλοντικός αλφαριθμητισμός των πολιτών, αρχίζοντας από τα παιδιά του σχολείου, και ειδικότερα του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού, θα πρέπει να αρθούν οι κακοδαιμονίες της Π.Ε., όπως αυτές εκτέθηκαν πιο πάνω. Επιγραμματικά θα μπορούσαμε να εκθέσουμε ορισμένες ιδέες, όπως:

Παροχή ανελλιπούς, διαρκούς, υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από το Νηπιαγωγείο μέχρι το Πανεπιστήμιο. Σύνταξη Αναλυτικού Προγράμματος που θα καλύπτει τουλάχιστον 12 χρόνια συνεχούς περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κ.ά. Ένταξη της Π.Ε. στο ωρολόγιο πρόγραμμα όλων των τύπων σχολείων της χώρας. Αξιολόγηση της προόδου του θεσμού και θεσμικές προσαρμογές. Διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Χρηματοδότηση του θεσμού και κυρίως των εκτός σχολείου μικροερευνών των σχολείων.

Οι καιροί ου μενετοί.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 3 Δεκεμβρίου 2007,
σ. 10.